

Ərəstun QASIMOV,
BDU, hüquq elmləri doktoru
haci-arastun@rambler.ru
Pərviz RÜSTƏMLİ,
hüquqşünas
rustemli996@mail.ru

CİNAYƏT PROSESİNDƏ VƏTƏNDAŞLARIN HÜQUQLARININ MÜDAFİƏ EDİLMƏSİNİN KONSTITUSION HÜQUQİ ƏSASLARI

Açar sözlər: DNK analizi, cinayət prosesi, mülki iddia

Key words: DNA analysis, criminal process, civil suit

Ключевые слова: ДНК анализ, уголовный процесс, гражданский иск

1995 -ci il Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsini dövlətin ali məqsədi elan etmişdir. Demokratik və hüquqi dövlət olan Azərbaycan Respublikası qarşısında duran ən mühüm sosial vəzifələrdən biri cinayət mühakimə icraatında şəxsiyyətin hüquqlarının təmin edilməsidir. Bu onunla şərtlənir ki, məhz bu sahədə şəxsiyyətin hüquq və qanuni mənafeləri dövlət orqanları tərəfindən ən aktiv təsirə, o cümlədən mühüm məhdudiyətlərə məruz qalır. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının bir sıra maddələri bilavasitə cinayət mühakimə icraatında şəxsiyyətin hüquq və qanuni mənafeələrinə həsr edilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 12-ci maddəsində “Konstitusiya ilə təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin olunması” prinsipi müəyyən edilir.

Həmin maddəyə uyğun olaraq, cinayət prosesini həyata keçirən orqanlar cinayət prosesində iştirak edən bütün şəxslərin Konstitusiya ilə təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına riayət olunmasını təmin etməlidirlər. Həmçinin təsbit olunmuşdur ki, cinayət əlamətləri olan

əməldən zərərçəkmiş şəxsin CPM-də nəzərdə tutulmuş qaydada cinayət təqibinin başlanmasını tələb etməyə, onun həyata keçirilməsində zərərçəkmiş şəxs və ya xüsusi ittihamçı qismində iştirak etməyə, habelə vurulmuş mənəvi, fiziki və maddi ziyanı görə kompensasiya almağa hüququ vardır.

Göstərilən normanın dəyəri ilk öncə onun sintezedici əhəmiyyətindən ibarətdir. Mahiyyətcə, göstərilən norma-prinsip cinayət mühakimə icraatı iştirakçılarının hərəkət etməli olduqları əsas həddləri müəyyən edir. Bu norma onun məzmunundan irəli gələn bir sıra norma-prinsiplərin irəli sürülməsi və əsaslandırılmasına əsas verir. İstinad edilən 12-ci maddə Azərbaycan Respublikası cinayət mühakimə icraatında insan və vətəndaşın ayrı-ayrı hüquq və azadlıqlarının təmin olunmasına həsr edilən bir sıra normaları birləşdirir, “möhkəmləndirir”. Söhbət, hər şeydən əvvəl, CPM-in 13-cü (Şəxsin şərəf və ləyaqətinə hörmət edilməsi), 14-cü (Azadlıq hüququnun təmin edilməsi), 15-ci (Şəxsiyyətin toxunulmazlıq hüququnun təmin edilməsi), 16-cı (Şəxsi həyatın toxunulmazlığı hüququnun təmin edilməsi), 17-ci (Mənzil toxunulmazlığı hüququnun təmin edilməsi) və s. maddələrdən gedir.

AR CPM-in 16.1-ci maddəsinə əsasən, cinayət təqibi gedişində heç kəsin şəxsi (özünün və ailəsinin) həyatın sirtinin, yazışma, telefon danışıqları, poçt-teleqraf və digər rabitə vasitələri ilə ötürülən məlumatların və başqa məlumatların sirtinin saxlanması hüququ bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş hallardan başqa məhdudlaşdırıla bilməz.

Hər birimizin həyatı üçün mühüm əhəmiyyətli sayılan şəxsi toxunulmazlıq hüququ ən mühüm beynəlxalq konvensiyalarda, o cümlədən Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsində, İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyasında, Mülki və siyasi hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktda, Fərdi məlumatların avtomatlaşdırılmış qaydada işlənməsi ilə əlaqədar şəxslərin qorunması haqqında Konvensiya və digər beynəlxalq və regional konvensiyalarda öz əksini tapmışdır. Bununla yanaşı hər bir dövlət öz əsas qanunu olan konstitusiyasında digər insan hüquqları ilə yanaşı şəxsi toxunulmazlıq hüququnu da təsbit etmişdir. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 32-ci maddəsi şəxsi toxunulmazlıq hüququ adlanır.

Nəzərinizə çatdırmaq ki, AR Konstitusiyasının 32-ci maddəsində nəzərdə tutulan şəxsi toxunulmazlıq hüququ anlamı Avropa konvensiyasının 5-ci maddəsində nəzərdə tutulan toxunulmazlıq hüququ anlamına deyil, 8-ci maddədə nəzərdə tutulmuş şəxsi və ailə həyatına hörmət hüququ maddəsinə uyğun gəlir.

Şəxsi həyata və ailə həyatına hörmət hüququ (right to privacy) adlanan Avropa Konvensiyasının 8-ci maddəsinə əsasən,

1. Hər kəs öz şəxsi və ailə həyatına, mənzilinə və yazışma sirlərinə hörmət hüququna malikdir.

2. Milli təhlükəsizlik və ictimai asayiş, ölkənin iqtisadi rifah maraqları naminə, iğtişaşın və ya cinayətin qarşısını almaq üçün, sağlamlığı, yaxud məənəviyyəti qorumaq üçün və ya digər şəxslərin hüquq və azadlıqlarını müdafiə etmək üçün qanunla nəzərdə tutulmuş və demokratik cəmiyyətdə zəruri olan hallar istisna olmaqla, bu hüququn həyata keçirilməsinə hakimiyyət orqanları tərəfindən müdaxiləyə yol verilmir.

Əsas hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılması zamanı nəzərə alınmalı olan, başqa sözlə məhdudlaşdırmanın son həddi kimi qəbul edilən prinsiplərdən biri də “haqqın mahiyyəti” və “haqqın mahiyyətinə toxunmama” meyarlarıdır.

Demokratik dövlətdə əsas insan hüquq və azadlıqların ən geniş şəkildə təmin olunmalı, mühafizə edilməli, azadlıqlar qayda kimi, məhdudiyətlər isə istisna kimi qəbul edilməli, məhdudiyətlər ancaq belə nizamın davamlılığı üçün

məcburi olduğu hallarda və lazımi ölçüdə tətbiq edilməlidir. AİHM “demokratik cəmiyyət” ifadəsinə tərif vermək yerinə, “lazımlı olma” (necessary) ifadəsinin mənasını vermişdir. Məhkəməyə görə, “necessary” (lazımdı) “mütləq mənada lazımlı, məcburi” mənasına gələn “indispensable” ilə eyni mənalı deyildir. Məhkəməyə görə, “necessary” “məcburedici, sıxışdırıcı” təcili ictimai ehtiyacı ifadə edir. Habelə, nəzərə almaq lazımdır ki, Avropa Konvensiyasının yuxarıda qeyd etdiyimiz 8-ci maddəsində “lazımlı olma və ya zəruri olma”dan (necessary) bəhs edəndə, hər hansı zərurdən (məcburiyyətdən) yox, demokratik cəmiyyət üçün lazımlı-zəruri olmadan bəhs edir [7, 109-110]. Çünki demokratik cəmiyyətdə zərurət digər cəmiyyətlərin zərurətindən fərqli mənə daşıyır. Demokratik cəmiyyət azad cəmiyyətdir, belə cəmiyyətdə də insan hüquq və azadlıqlarına müdaxilə mümkün ən aşağı həddə olmalıdır. İnsan hüquqlarına belə yanaşmanın davamı olaraq, istər beynəlxalq sənədlərdə, istərsə də AİHM-nin qərarlarında şəxsi həyat və ya ailə həyatı və s. anlayışlarının məzmunu konkret olaraq müəyyən edilməyib. Şəxsi həyat çox geniş bir anlayış olmaqla, hər bir cəmiyyət üçün də fərqli mənə yüklü ola bilər. Ona görə də, onun normativ tərifinin verilməsi (dəqiq ifadələrlə verilməsi) mənə yükünün məhdudlaşdırılması ilə nəticələnmə bilər ki, bu da həmin hüququn təmini baxımından uğurlu olmazdı.

Şəxsi və ailə həyatı hər birimiz üçün dəyərli və müqəddəs hesab etdiyimiz məhfumdur. Vətəndaşları birbaşa özü və ya yaxın saydığı insanlarla bağlı olan, açıqlanması onların mənafeyinə hər hansı şəkildə ziyan vuran hər cür həyatı məsələlər şəxsi həyat anlayışı ilə ehtiva edilir. Hər bir şəxsin həyatında onun özəl hesab etdiyi və heç kimə açıqlaya bilməyəcəyi sirləri vardır. Bu sirlər bizim üçün çox əhəmiyyətli olduğundan şəxsi və ailə həyatımızın qorunması zərurəti yaranır və bu zərurdən irəli gələrək şəxsi və ailə həyatımızın toxunulmazlığı hüququ meydana gəlir. Toxunulmazlıq hüququ əslində dar anlamda yalnız ailə həyatının özəl cəhətlərinə aid deyil. Ümumilikdə şəxsin toxunulmazlıq hüququndan söhbət gedirsə, buraya onun həm şəxsi və ailə həyatının, həm sağlamlığının, həm də mənzilinin, nəqliyyat vasitələrinin və s. toxunulmaz olduğunu aid edə bilərik [5, s. 158].

Cinayət prosesində DNT analizinin aparılması ilə bağlı məsələlərin tənzimlənməsində müsbət təcrübəsi olan dövlətlərdən Almaniya və Türkiyənin qanunvericiliyinin müqayisəli təhlilini vacib hesab edirik. Həm Türkiyədə, həm də Almaniyada DNT analizinin aparılması ilə əlaqədar tənzimləmələr cinayət-prosessual məcəllələrində aparılmışdır. Türkiyədə ayrıca təlimat da qəbul edilmişdir. Türkiyə Respublikası Caza Mühakiməsi Qanununun (bundan sonra TR CMQ) fərqli olaraq, Almaniya Federativ Respublikasının Cinayət Mühakiməsi Qanununda (bundan sonra Alman StPO) birbaşa molekulyar genetik analizlə əlaqədar 4 maddə mövcuddur. Bununla yanaşı eynilə Türkiyə CMQ-sında olduğu kimi bədən müayinəsi ilə əlaqədar maddələr də vardır.

Alman StPO 81a maddəsi şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin (analoji normalar Türkiyə CMQ-in 75-ci maddəsi); 81c maddəsi digər şəxslərin bədən müayinəsinə (analoji normalar Türkiyə CMQ-in 76-cı maddəsi); 81e maddəsi molekulyar genetik analizə (analoji normalar Türkiyə CMQ-in 78-ci maddəsi); 81f maddəsi molekulyar genetik analizlərin üsuluna dair normalardır.

Türkiyə CMQ-sində təsbit edilməyən DNT profili qeydlərinin gələcəkdə cinayət mühakiməsində istifadə edilməsinə dair müddəalar Alman StPO 81g maddəsində və kütləvi DNT analizlərinə dair müddəalar isə Alman StPO 81h maddəsində təsbit edilmişdir.

TR CMQ-in 78-ci maddəsinin 1-ci bəndinə əsasən, 75 və 76-cı maddələrində nəzərdə tutulmuş qaydada əldə edilən nümunələr üzərində, soy əlaqəsinin və ya əldə edilən tapıntının şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsə, ya da zərər çəkmiş şəxsə aid olub-olmamasının müəyyən edilməsi üçün məcburi olduğu halda molekulyar genetik analizlər aparıla bilər. Alınan nümunələr üzərində bu məqsədlər xaricində araşdırmalara dair analizlər qadağandır. [8]

Alman StPO 81e maddəsinin 1-ci bəndinə 81a(1) və 81c maddələrinə əsasən əldə edilən nümunələr üzərində təkcə soy əlaqəsinin və ya əldə edilən tapıntının şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsə, ya da zərər çəkmiş şəxsə aid olub-olmaması müəyyən edilməsi üçün deyil, həm də şəxsin cinsiyyətinin təsbiti üçün də molekulyar genetik

analiz aparıla bilər. Alınan nümunələr üzərində bu məqsədlər xaricində araşdırmalara dair analizlər qadağandır. [9]

Alman StPO 81e maddəsinin və Türkiyə CMQ-in 78-ci maddəsinin 2-ci bəndləri oxşarlıq təşkil edir. Alman StPO 81e maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən, birinci bəndə əsasən aparıla bilən analizlər tapılan, mühafizə altına alınmış, ya da götürülmüş (müsadirə edilmiş) nümunələr üzərində də aparıla bilər. Türkiyə CMQ-in 78-ci maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən, birinci bəndə əsasən aparıla bilən analizlər tapılan və kimə aid olduğu bəlli olmayan bədən parçaları üzərində də aparıla bilər. Belə nümunələr üzərində də həmin məqsədlər xaricində araşdırmalara dair analizlər qadağandır.

Almaniya və Türkiyə cinayət-prosessual qanunvericiliyində nümunələrin məhv edilməsi baxımından iki ölkə arasında müxtəlif fərqliliklər olsa da, əsas fərqin məlumatların (analizlərin nəticələrinin) silinməsi barəsində olduğu ortaya çıxır. Belə ki, Almaniyada bütün DNT profilləri məhv edilməyir, müəyyən hallarda (m.81g-da nəzərdə tutulmuş hallarda) DNT bankında saxlanılır. Türkiyədə belə qayda mövcud deyil. Almaniyada DNT profilləri (şəxsi məlumatlar olduğuna görə) iş materialında xüsusi zərf içərisində saxlanılmır. DNT profillərinin əldə olunduğu şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs, ya da zərər çəkmiş şəxsə aid olan nümunələr isə ehtiyac olmadığı andan dərhal məhv edilməlidir. Bununla yanaşı şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs, ya da zərər çəkmiş şəxsdən götürülməyən, yəni hadisə yerindən tapılmış, mühafizə edilmiş və götürülmüş nümunələrin isə məhv edilməsi vəzifəsi yoxdur. Çünki, belə nümunələrin hazırkı və ya başqa bir cinayət mühakiməsində istifadə ediləcəyi ehtimalı vardır.

Türkiyə CMQ-in “genetik analiz nəticələrinin gizliliyi” adlanan 80-ci maddəsinə əsasən, yekun qərar çıxarıldıqda (işə xitam verilməsi, bəraət və s.) nümunələrin deyil, analiz nəticələrinin və məlumatlarının silinməli olduğu qeyd edilmişdir. C11da edilmiş materialların (nümunələrin) isə məhv edilməsinə dair Türkiyə CMQ-sində hər hansı tənzimləmə yoxdur. “Cəza mühakiməsində bədən müayinəsi, genetik analizlər və şəxsiyyətin təsbiti haqqında” Təlimatda da ekspertin rəyi ha-

zırladıqdan sonra alınmış DNT profilini məhv etməli olmasına dair qayda olsa da, profilin əldə edildiyi materialın (qan, sperm və s.) məhv edilməsinə dair ayrıca müddəə yoxdur. Bundan başqa sahibsiz materialların aqibəti də açıq qalmışdır [6, mad. 14].

Türkiyədə DNT profillərinin gələcəkdə istifadəsi məqsədi ilə saxlanması mümkün deyildir. Habelə kütləvi molekulyar genetik analizlərə dair bir tənzimləmə də yoxdur. Alman StPO 81g (“DNT təsbiti”) adlı maddəsində, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin ağır cinayətdən, ya da cinsi toxunulmazlıq əleyhinə cinayətdən təqsirləndirilməsi halında, gələcəkdə cinayət mühakiməsi zamanı şəxsiyyətinin təsbiti məqsədi ilə ondan hüceyrə nümunələrinin alınması, həmin nümunələr üzrə DNT profilinin əldə edilməsi və ya cinsiyyətin təsbiti məqsədi ilə molekulyar genetik analizlərin aparılması biləcəyi qeyd edilmişdir.

Dəqiq tənzimlənmiş və şəxsi toxunulmazlıq hüququnun təmini məqsədi ilə məhdudlaşdırıcı tədbirlər nəzərdə tutulmuşdur. Əks halda, qanuni sərhədləri bəlli olmayan və ya müəyyən şərtlərlə məhdudlaşdırılmayan prosessual hərəkətlər insan hüquqlarına müdaxilədə gözlənilməli olan mütənasibliyin pozulmasına şərait yaradacaqdır.

Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosesual Məcəlləsində DNT analizinin aparılmasına dair ayrıca maddə mövcud deyildir. Məcburi və ya könüllü genom qeydiyyatı 01 sentyabr 2018-ci il tarixindən qüvvəyə minmiş “Azərbaycan Respublikasında dövlət daktiloskopik və genom qeydiyyatı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu ilə tənzimlənir.

Nəzərinizə çatdırmaq ki, AR Konstitusiyasının 32-ci maddəsində nəzərdə tutulan şəxsi toxunulmazlıq hüququ anlamı Avropa konvensiyasının 5-ci maddəsində nəzərdə tutulan toxunulmazlıq hüququ anlamına deyil, 8-ci maddədə nəzərdə tutulmuş şəxsi və ailə həyatına hörmət hüququ maddəsinə uyğun gəlir. [1]

Azərbaycan Respublikasında dövlət daktiloskopik və genom qeydiyyatı daktiloskopik və genetik məlumatlar əsasında insan şəxsiyyətinin eyniləşdirilməsi məqsədilə aparılır. [2, mad. 2]

Düşünürük ki, bu Qanunun 2-ci maddəsindəki “genetik məlumatlar əsasında” ifadəsi “DNT pro-

fili” ifadəsi ilə əvəz edilməlidir. Yuxarıda da göstərdiyimiz kimi, DNT-nin kodlanmamış hissəsindən əldə edilən DNT profili şəxsiyyətin eyniləşdirilməsi üçün kifayət edir. DNT analizi nəticəsində əldə edilmiş DNT profilindən başqa digər genetik məlumatlar şəxsiyyətin eyniləşdirilməsində və ya cinayətkarın ifşa edilməsində istifadə olunması mütənasiblik prinsipinin pozuntusu kimi hesab ediləcəkdir.

Həmin Qanunun 12-ci maddəsinə əsasən, dövlət genom qeydiyyatının aparılması nəticəsində əldə olunan məlumatlar aşağıdakı məqsədlər üçün istifadə edilir: 1) itkin düşmüş şəxslərin axtarışı; 2) naməlum meyitə əsasən insan şəxsiyyətinin müəyyənəşdirilməsi; 3) şəxsiyyətinin başqa üsullarla müəyyən edilməsi mümkün olmayan, habelə səhhətinə və ya yaşına görə özü haqqında məlumat vermək qabiliyyətinə malik olmayan şəxslərin şəxsiyyətinin müəyyənəşdirilməsi; 4) cinayətlərin və inzibati xətlərin qarşısının alınması, aşkar edilməsi və araşdırılması; 5) qohumluq əlaqələrinin qiymətləndirilməsi.

Müqayisəli hüquqda və AİHM-in qərarlarından da göründüyü kimi cinayət mühakiməsi icraatında DNT analizinin aparılması nəticəsində əldə olunan DNT profili yalnız şəxsiyyətin eyniləşdirilməsi və ya cinsiyyətin müəyyən edilməsi məqsədi ilə istifadə oluna bilər. “Cinayətlərin və inzibati xətlərin qarşısının alınması, aşkar edilməsi və araşdırılması” ifadəsini isə daha geniş şərh etmək mümkündür. Bu isə sui-istifadə hallarına şərait yarada bilər.

İstər “Azərbaycan Respublikasında dövlət daktiloskopik və genom qeydiyyatı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununda olsun, istərsə də Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 22 aprel 2019-cu il tarixli, 188 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Dezoksiribonuklein turşusu (DNT) analizinin aparılması üçün bioloji materialın götürülməsi, onun uçotu, saxlanması, istifadəsi, verilməsi və məhv edilməsi Qaydası”nda olsun, adlarından da bəlli olduğu kimi “DNT analizinin keçirilməsi” qaydası tənzimlənməmişdir. [3]

Beləliklə, AR CPM-in müvafiq maddələrinin, “Azərbaycan Respublikasında dövlət daktiloskopik və genom qeydiyyatı haqqında” Azərbaycan

Respublikası Qanununun və 22 aprel 2019-cu il tarixli, 188 nömrəli Qərarının əlaqəli öyrənilməsi və xarici dövlətlərin qanunvericiliyi ilə müqayisəli təhlili əsasında belə nəticəyə gəlik ki, hazırki qanunvericiliyimizdə DNT analizi ilə əlaqədar bir çox hallar, xüsusilə DNT analizinin keçirilməsinin təyin edilməsi və s. beynəlxalq hüququn tələbləri səviyyəsində həssas tənzimlənməmişdir.

DNT analizinin aparılması üçün götürülmüş nümunələrin (analizdən sonra və ya analiza ehtiyac olmadığı hallarda) və genom məlumatlarının aqibəti məsələsində də müəyyən boşluqlar vardır. Məsələn, Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Kollegiyasının Q12-001-19 nömrəli, 16 yanvar 2019-cu il tarixli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Dövlət daktiloskopik və genom qeydiyyatının aparılmasına dair Təlimat”ın 9.2-ci maddəsində qeyd olunan hallarda (cinayət təqibinə bəraətverici əsaslarla xitam verildikdən və ya məh-

kəmənin bəraət hökmü qanuni qüvvəyə mindikdə və s.) genom məlumatlarının aqibəti tənzimlənməmişdir. [4]

Bununla bağlı qeyd edilməlidir ki, insan və vətəndaş konstitusion hüquq və azadlıqlarına məhdudlaşdırıcı istintaq hərəkətlərinin lazımi dərəcədə hüquqi tənzimlənməməsi neqativ hüquq tətbiqi praktikasının yaranmasını və inkişafına şərait yaradan amillərdəndir. Ona görə də cinayət prosesində iştirak edən və bu prosesə cəlb olunmuş şəxslərin hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin möhkəmləndirilməsi məqsədi ilə istintaq və digər prosesual hərəkətlərin və qərarların əsasları və prosedurları dəqiq və hərtərəfli tənzimlənməlidir. Yalnız bu halda, şəxsiyyətin hüquq və azadlıqlarının təmini demokratik cəmiyyətin tələblərinə cavab verə və habelə cinayət-prosesual fəaliyyətə mənəvi məzmun gətirə bilər.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

- 1 Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, <http://e-qanun.sov.az/framework/897>
- 2 “Azərbaycan Respublikasında dövlət daktiloskopik və genom qeydiyyatı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu <http://www.e-qanun.az/framework/39863>
- 3 Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 22 aprel 2019-cu il tarixli, 188 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Dezoksiribonuklein turşusu (DNT) analizinin aparılması üçün bioloji materialın götürülməsi, onun uçotu, saxlanması, istifadəsi, verilməsi və məhv edilməsi Qaydası” <http://www.e-qanun.az/framework/42131>
- 4 Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Kollegiyasının Q12-001-19 nömrəli, 16 yanvar 2019-cu il tarixli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Dövlət daktiloskopik və genom qeydiyyatının aparılmasına dair Təlimat” <http://www.e-qanun.az/framework/41446>
- 5 Əsgərov, Z.A. Konstitusiya hüququ. Dərslük/ Z.Əsgərov. - Bakı: Bakı Universiteti, - 2006. - 698 s.
- 6 Ceza muhakemesində beden müayenesi, genetik incelemeler ve fizik kimliğin tespiti hakkında Yönetmelik. https://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&view=article&id=320:ceza-muhakemesinde-beden-muaenet-celemeler-ve-f-kl-teshakkinda-yetmelik&catid=2:yemelik&Itemid=33 (son baxış 01.05.2020)
- 7 Güray Dağ. Kişisel verilerin ceza muhakemesi hukukunda delil olarak kullanılması/ Doktora tezi/ İstanbul:Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü — 2011, - 306 s.
- 8 Türkiye Caza Muhakimesi Qanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5271&MevzuatTur=1&MevzuatTe=5>(son baxış 01.05.2020)
- Yenisey, O. Alman Ceza Muhakemesi Kanunu (StPO): Almanca metin — Türkçe çeviri/ O.Yenisey, S.Oktar. — İstanbul: Beta, - 2015

А.А.Гасымов, П.А.Рустамли

**Конституционно-правовые основы защиты прав граждан
в уголовном судопроизводстве**

Статья под названием «Конституционно-правовые основы защиты прав граждан в уголовном судопроизводстве» была посвящена актуальным проблемам анализа ДНК и дистанционного допроса в уголовном процессе и компенсации ущерба потерпевшему.

В статье анализируются оценки анализа ДНК в уголовном процессе в отношении права на неприкосновенность частной жизни и оценке дистанционного допроса в уголовном процессе в отношении права на справедливое судебное разбирательство.

А также анализируется восстановительное правосудие и медиация в уголовном процессе, международным стандартам компенсации ущерба и опыту компенсации в Турции и Германии. В статье рассматривается вопрос гражданского иска и компенсации в уголовном судопроизводстве Азербайджанской Республики и посредничество в уголовном процессе Азербайджанской Республики.

A.A.Gasimov, P.A.Rustamli

**Constitutional legal fundamentals of protecting
the rights of citizens in criminal proceedings**

The article titled "Constitutional and Legal Framework for the Protection of Citizens' Rights in Criminal Proceedings" was devoted to topical issues of DNA analysis and remote interrogation in criminal proceedings and compensation for damage to the victim.

The article analyzes the evaluation of DNA analysis in criminal proceedings in relation to the right to privacy and the evaluation of remote interrogation in criminal proceedings in relation to the right to a fair trial.

It also analyzes restorative justice and mediation in criminal proceedings, international standards for damages compensation and compensation experience in Turkey and Germany. The article deals with the issue of civil action and compensation in criminal proceedings in the Republic of Azerbaijan and mediation in the criminal process in the Republic of Azerbaijan.